

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS
TA‘LIM VAZIRLIGI**

URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI

ILM SARCHASHMALARI

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasining FILOLOGIYA, FALSAFA, FIZIKA-MATEMATIKA hamda PEDAGOGIKA fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrdir.

1.2022

**научно-теоретический методический журнал
Издаётся с 2001 года**

Urganch – 2022

Bosh muharrir filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent **Ro'zimboy YO'LDOSHEV**

TAHRIR HAY'ATI:

ABDULLAYEV Bahrom, fizika-matematika fanlari doktori (UrDU),
ABDULLAYEV Ikrom, biologiya fanlari doktori, professor (Xorazm Ma'mun akademiyasi),
ABDULLAYEV Ilyos, iqtisod fanlari doktori, professor (UrDU),
ABDULLAYEV Ravshanbek, tibbiyot fanlari doktori, professor (TATU UF),
ABDULLAYEV O'tkir, tarix fanlari doktori (UrDU),
ALEUOV Userbay, pedagogika fanlari doktori, professor (Nukus davlat Pedagogika instituti),
BERDIMUROTOVA Alima, falsafa fanlari doktori, professor (QDU),
DAVLETOV Sanjarbek, tarix fanlari doktori (UrDU),
DO'SCHONOV Tangribergan, iqtisod fanlari doktori, professor (UrDU),
HAJIYEVA Maqsuda, falsafa fanlari doktori, professor (UrDU),
IBRAGIMOV Zafar, fizika-matematika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent (PhD, UrDU),
IBRAGIMOV Zair, fizika-matematika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD, AQSH),
IMOMQULOV Sevdior, fizika-matematika fanlari doktori (UrDU),
JUMANIYAZOV Maqsud, texnika fanlari doktori, professor (UrDU),
JUMANIYOZOV Otaboy, filologiya fanlari nomzodi, professor (UrDU),
KALANDAROV Aybek, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD, mas'ul kotib, UrDU),
KAVALYAUSKAS Vidas, gumanitar fanlar doktori, professor (Litva universiteti),
NAVRUZOV Qurolboy, fizika-matematika fanlari doktori, professor (UrDU),
OLLAMOV Yarash, yuridik fanlari nomzodi, dotsent (O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Xorazm viloyatidagi Xalq qabulxonasi bosh mutaxassisi),
OTAMURODOV Sa'dulla, falsafa fanlari doktori, professor (Toshkent, Kimyo-texnologiya instituti),
PRIMOV Azamat, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent (UrDU),
QUTLIYEV Uchqun, fizika-matematika fanlari doktori, professor (UrDU),
RO'ZIYEV Erkinboy, pedagogika fanlari doktori, professor (UrDU),
SADULLAYEV Azimboy, fizika-matematika fanlari doktori, akademik (O'zMU),
SADULLAYEVA Nilufar Azimovna, filologiya fanlari doktori (O'zMU),
SAGDULLAYEV Anatoliy, tarix fanlari doktori, akademik (O'zMU),
SALAYEV San'atbek, iqtisod fanlari doktori, professor (Xorazm viloyati hokimligi),
SALAYEVA Muxabbat Soburovna, pedagogika fanlari doktori (UrDU),
SATIPOV G'oiptnazar, qishloq xo'jalik fanlari doktori, professor (UrDU),
XODJANIYOZOV Sardor, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (bosh muharrir o'rinbosari, UrDU),
YOQUBOV Jamoliddin, filologiya fanlari doktori, professor (O'zDJTU),
O'ROZBOYEV Abdulla, filologiya fanlari doktori (UrDU),
O'ROZBOYEV G'ayrat, fizika-matematika fanlari doktori (UrDU),
G'AYIPOV Dilshod, filologiya fanlari doktori, dotsent (UrDU).

**JURNAL 2001-YILDAN CHIQA BOSHLAGAN•JURNAL
 OYDA BIR MARTA NASHR QILINADI•2022 1(175)**

MUASSIS: Urganch davlat universiteti. Jurnal O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligida 2020-yil 11-noyabrda ro'yxatdan o'tgan•**GUVOHNOMA № 1131.**

ажратиш мезонлари унчалик аниқ эмас. И.В.Арнольднинг фикрича, “маълум матнда такрорланиб турадиган ва ноодатий муносабатларга киришадиган маъноларнинг семантик, стилистик ва мавзу моҳияти алоҳида”.¹

**Abdulxayrov Dilshod Pulatovich (Buxoro davlat universiteti; e-mail: dilshod_ab@mail.ru),
NEMIS TILI SO‘Z BOYILIGINING OSHISHIDA SHARQ TILLARINING O‘RNI**

Annotatsiya. Maqola nemis tilida o‘zlashgan so‘zlarning semantik modifikatsiyalari hosil bo‘lishiga bag‘ishlangan. Unda arab tilidan o‘zlashgan so‘zlar misolida o‘tkazilgan tadqiqot natijasining ba‘zi muhim jihatlari keltirilgan.

Аннотация. Статья посвящена формированию семантических модификаций заимствованных слов в немецком языке. Она содержит некоторые важные аспекты результатов изучения заимствованных слов из арабского языка.

Annotation. The article is dedicated to the formation of semantic modifications of loan words in the German language. It contains some important aspects of the results of the study of loan words from the Arabic language.

Kalit so‘zlar: so‘z boyligi, semantik modifikatsiya, o‘zlashgan so‘zlar, arabcha o‘zlashmalar.

Ключевые слова: словарь, семантическая модификация, заимствования, арабизмы.

Key words: vocabulary, semantic modification, loan words, Arabisms.

O‘zlashgan so‘zlar til lug‘at tarkibining muhim qismini tashkil qiladi. O‘zlashgan so‘zlarning semantik turlari ham lug‘atning qo‘shimcha boyitilishiga yordam beradi. So‘zlarning tillar orasida o‘zlashishi xalqlarning madaniy, iqtisodiy va siyosiy munosabatlari orqali ham sodir bo‘ladi. Boshqa tillardan so‘zlarni o‘zlashtirish so‘z boyligini boyitishning ikkinchi usuli hisoblanadi.² Nemis tilining so‘z boyligi bir xil emas. Sof mahalliy so‘zlardan tashqari, nemis tilida xorijiy leksik elementlarni saralash mumkin. Bu hodisa qonuniydir va uni tarixiy jihatdan tushuntirish mumkin. Barcha xalqlar bir-biri bilan har xil munosabatlarga ega, bu tillarga ham doimiy o‘z ta‘sirini o‘tkazib turadi. Tilshunoslik ko‘p o‘n yillar davomida o‘zlashgan so‘zlar bilan shug‘ullanadi va o‘zlashish usuli, sababi, integratsiyasi, albatta, kelib chiqishi bo‘yicha tasniflanadi. Tilshunoslar nemis tilidagi o‘zlashmalarni bir necha bosqichga davriylashtiradilar: qadimgi nemis adabiy tilidagi lotinizmlar, o‘rta nemis adabiy tilidagi gallitsizmlar, o‘rta nemis adabiy tilidagi italyanizmlar va 18-asrdan boshlab anglitsizmlar.

Bu yerda nemis tilidan o‘zlashtirilgan sharq tillarining ulushini ham eslatib o‘tish kerak. So‘nggi bir necha o‘n yilliklarda arabizmlar, ayniqsa, chuqurroq o‘rganildi. Nemis tilidagi arabizmlar soni unchalik ko‘p emas, lekin o‘zlashgan so‘zlarning aksariyati nemis tili tizimiga juda yaxshi integratsiyalashgan.³ Mubolag‘asiz, buning uchun tarixdagi eng buyuk hodisa – islomning oltin davri deb atalmish IV asr o‘rtalaridan – XII asr o‘rtalarigacha bo‘lgan tarixiy davr juda kata ahamiyatga ega bo‘ldi. Bu davr boshida arab xalifaligi o‘z davrining eng yirik davlati bo‘lib, uning hududi Yaqin Sharqdan Ispaniyagacha cho‘zilgan. Xalifalikning bir qismi sifatida umumiy islom madaniyati hududi yaratilib, u yerda arab tili xalifalikning barcha xalqlari uchun umumiy tilga aylandi. Buning sharofati bilan o‘sha davr islom ulamolari, yozuvchi va san‘atkorlari jahon ilm-fani va madaniyati rivojiga katta hissa qo‘shdilar. Musulmon san‘atkorlari va olimlari, ishchilari va hukmdorlari birgalikda har bir qit‘ada bevosita va bilvosita ta‘sir ko‘rsatadigan noyob madaniyatni yaratdilar.⁴

Sharq so‘zlarining nemis tiliga o‘zlashtirilishini ana shunday effektlar qatoriga kiritish mumkin. Ilm-fanning rivojlanishi o‘laroq, aynan fanning turli sohalariga taalluqli so‘zlar boshqa yevropa tillari qatori nemis tiliga ham o‘zlashib qolgan. Bunday ajoyib misollar – matematikada ko‘plab atamalar, masalan, *Algebra* – algebra va *Algorithmus* – algoritim kabi so‘zlarni bugungi kunda har bir talaba kundalik o‘qishda ishlatadi. Bu atamalarning kelib chiqishi VIII asrning buyuk olimi, vatandoshimiz Al-Xorazmiy bilan bog‘liq. Al-Xorazmiy “Al-Jabr va al-muqobala” matematik asarining nomi nemis tilida “algabr” sifatida qabul qilingan. “Algabr” iborasi *die Algebra* sifatida abadiy yashaydi.

¹ Арнольд И.В. Семантика, стилистика, интертекстуальность. СПб, изд-во СПбГУ, 1999, с. 130.

² U.Tursunov, A.Muxtorov, Sh.Rahmatullayev. Hozirgi o‘zbek adabiy tili. Toshkent, 1992, 173-bet.

³ Gerhard Müller. Admiral und Laute, Papagei und Zucker. Arabische Wörter im Deutschen. Eine allgemeine Übersicht. Mannheim 2012, 9-bet.

⁴ Howard R. Turner. Science in Medieval Islam: An Illustrated Introduction, Texas, 1997, s. 270.

Al-Xorazmiyning hind raqamlari bilan yozilgan arifmetik kitobining lotincha tarjimasining birinchi nusxalari Germaniya zaminida XII asrda paydo bo'lgan. Venaning "Hofbibliothek" nomli kutubxonasi-dagi eng qadimgi qo'lyozma 1143-yilga tegishli; ikkinchisi Salem monastirida topilgan, "*lieber Algorithmi*", "Algoritm kitobi", hozir Geidelbergda saqlanadi. Aynan "Algoritmi" iborasi keyinchalik nemis tilida *der Algorithmus* atamasiga aylandi. Shu tarzda buyuk vatandoshimiz nomi zamonaviy nemis tilida tushuncha sifatida saqlanib qolgan. *Die Ziffer, die Chiffre* yoki *chiffrieren* so'zlari ham arabchadan "bo'shlik" manosi bildiruvchi "as-sifr" so'zidan olingan.¹

Nemis tilida nafaqat matematikada atamasi sifatida, balki so'zlashuv tilida noaniq, lekin yuqori baholanadigan sonning belgisini bildiruvchi tenglamadagi ma'lum sonni ifodalovchi *das X* so'zi arabchadan kelib chiqqan. Arab alifbosida x harfi yo'qligi sababli uni arabcha deb aniqlashni xohlash yanada inkonsiz ko'rinadi. Baribir, bu shunday. Arablar o'zlari qidirayotgan nomsiz begona "narsa"ni "schai" deb atashgan va bu so'zning qisqartirilgan "sch" shakli avval ispan tiliga o'zlashgan. Qadimgi ispan tilida esa sh tovushi x belgisiga mos keladi. Shu tariqa, ushbu "X" barcha yevropa tillari qatorida nemis tiliga ham kirib o'zlashdi, shuning uchun ham biz hozirda yetti yoshga to'liboq, ushbu iborani o'rganamiz.²

Tibbiyot yoki kimyodagi ko'plab atamalar ham arab tilidan olingan. *Die Massage* – massaj yoki *massieren* – massaj qilmoq so'zi arabcha "massa"dan olingan so'z bo'lib, teginish, tegilish degan ma'noni anglatadi. *Der Alkohol* so'zi arabcha "al-kuhl" so'zidan olingan bo'lib, dastlab, ko'zni parvarish qilish uchun zarur bo'lgan nozik surma kukuniga ishora qiladi.³

Astronomiyada nafaqat yulduz nomlari, balki arab tilidan ba'zi atamalar ham qabul qilingan. Masalan, *der Zenit* so'zi arabcha "samt ar-ra's" so'zidan olingan bo'lib, "boshning yo'nalishi" degan ma'noni anglatadi. O'zlashgan davrda arabcha so'zning "m" harfi tasodifan xatolik tufayli "n" harfi bilan yozilgan.

Sharq va G'arb o'rtasidagi savdo aloqalari ham sharq tillaridan nemis tiliga so'zlarning o'zlashishi-da muhim omil bo'lgan. Tovar ayirboshlash orqali nafaqat obyektlar, balki ularning nomlari ham o'zlashtirildi. Ko'pgina arabcha so'zlar nemis tilining turli so'z sohalariga kiradi, masalan, yegulik va ichimlikka oid so'zlari: *alkohol* – *spirt*, *arak* – *arog*, *ayran* – *ayron*, *zucker* – *shakar*, *kandis* – *novvot*, *kaffee* – *kofe*, *mokka* – *mokka*; baqqollikka oid so'zlar: *kattun* – *paxta*, *chiffon* – *shifon*, *satin* – *satin* yoki boshqa so'zlar; attorlikka oid so'zlar: *soda* – *soda*, *benzin* – *benzin*, *watte* – *paxta*, *alkali* – *ishqor*, *muskat* – *muskat* yong'og'i.

Ayrim arabizmlarning nemis tiliga semantik o'zlashtirilishi ham o'ziga xosdir. Ko'p sonli arabizmlar nemis tilida asrlar davomida tanish bo'lgan va bir butun sifatida birlashtirilgan. Barcha leksik-semantik ma'nolar arabcha so'zlardan o'zlashtirilgan emas, balki faqat bittasi. Ushbu qayd etilgan ma'nodan ba'zan boshqa semantik hodisalar, masalan, konnotatsiyalar, idiomalar yoki iboralar rivojlanadi. Bu hodisani, hatto arabizmlar misolida ham isbotlash mumkin: *Zenit*, arabcha "samt ar-ra's" so'zidan olingan bo'lib, "boshning yo'nalishi" degan ma'noni anglatadi. Qabul qilinganda arabcha so'zning "m"ni yozgan. Zamonaviy nemis tilida osmon gumbazining eng baland nuqtasi kuzatuvchining pozitsiyasidan vertikal ravishda yoki yerdagi ma'lum bir mos yozuvlar nuqtasidan yuqorida degan ma'noni anglatadi. Masalan, *Quyosh zenitda*. Lekin so'zlashuv tilida bu so'z hamon eng yuqori rivojlanish, ta'sir nuqtasi sifatida o'zining ikkinchi ma'nosini saqlab qoladi. Olingan yuqori nuqta. Masalan: karerasining cho'qqisiga chiqish – *den Zenit seiner Karriere erreichen*. *Die Ziffer* – raqam arabcha "as-sifr" so'zidan olingan bo'lib, arabchadan "bo'shlik" deb tarjima qilinadi va nemis tilida sonni bildiruvchi yozma belgi va undan esa yuridik matndagi kichik bo'lim – *die Ziffer* – modda yoki shartnoma matnidagi *die Ziffer* – punkt uning keyingi semantik variantidir. Masalan, *Paragraf 8 Ziffer 4 des Gesetzes* – qonunning 8-moddasi 4-band. *Der Tarif* – arabcha ta'rif – "arafa" so'zining o'zagidan olingan e'lon – bildirish dastlab to'lovlar va qat'iy narxni e'lon qilishni anglatardi va hozirgi nemis tilida ham kelishilgan va shartnomada belgilangan miqdor va ish haqidan ko'ra ko'proq ma'noga ega. *Das Schach* – shaxmat ikki kishi uchun stol o'yini, ular o'n oltita qora va oq shaxmat donalari (turli xil qiymatlar va turli funksiyalar bilan) bilan qarama-qarshi qirolni juftlashtirish uchun. Lekin nemis tili so'zlashuv tilida *jemanden, etwas in Schach halten* – biror narsani nazoratda ushlab turish, kimnidir xavfli bo'lib qolishiga, (qurol bilan) tahdid qilish, bosim o'tka-zish yoki baquvvat xatti-harakat qilish, zarar yetkazishning oldini olish kabi ma'noni bildiradigan ibora ham bor; *das Kaliber* – kalibr arab tilidan qalib "shakl, model" – quvurlarning ichki diametrini anglatadi, ayniqsa

¹ Sigrid Hunke. Allahs Sonne über dem Abendland. Unser arabisches Erbe. Frankfurt am Main, 1991, 49-bet.

² Shu manba. 99-bet.

³ <https://de.wiktionary.org/wiki/Alkohol>

o'qotar qurolning stvolidan va idioma turi sifatida “nav”, “nusxa” degan ma’noni bildiradi: *einem Politiker von solchem Kaliber* bunday kalibrli siyosatchi yoki *dieser Gauner ist das gleiche Kaliber* – bu firibgar boshqa firibgarlarning bir navi kabi; Das Magazin – jurnal so’zi arabcha “mahzan” – ombor so’zidan olingan bo’lib, nemis tilida ham Warenhaus – do’kon yoki Lager – ombor degan ma’noni anglatadi, lekin, ayni paytda, qurollar ichidagi yoki ustidagi o’qdon ham nemis tilida *Magazin* deb ataladi, oxirida bu so’z ko’ngilochar yoki mashhur o’quv jurnallari kabi keyingi semantik o’zgarishlarni ishlab chiqdi. Das Risiko – tavakkal arabcha “rizq” dan, “Allohnung marhamatiga bog’liq rizq” tavakkal, xavf sifatida o’zlashtirilgan, *riskieren* – tavakkal qilish kabi boshqa fe’l ham mavjud. Zucker – shakar arabcha sukkar – shakar degan ma’noni anglatadi. Bu so’z bilan nemis so’zlashuv tilida ba’zi idiomalar mavjud: *Zucker sein* – go’zal, yaxshi, ajoyib, g’ayrat va hayratda ajoyib. Masalan: *deine Idee ist Zucker* – sening fikring ajoyib yoki *jemandem Zucker in den Hintern/Arsch blasen* – bironing dumbasiga shakar sepish (qo’pol) – kimgadir xushomad qilish kabi. Tibbiyot tilida *Zucker* qon shakar darajasining qisqa shaklini anglatadi. *Die Tasse* – piyola, arabcha tāsā; *Forscha tašt* – suv havzasi kichik ichimlik idishi sopol kosa og’zaki nutqda esa kamsituvchi *tasse* – zerikarli, shijoatsiz odam degan ma’noni anglatadi. *Nicht alle Tassen im Schrank* – xayoli joyida emas kabi frazeologizmlar paydo bo’lgan. *Das Kabel* – kabel arabcha “habl” – arqon so’zidan olingan bo’lib, zamonaviy nemis og’zaki nutqida kabel televideniya sifatining qisqartirilgan shakli sifatida ishlatiladi. Masalan, *habt ihr zu Hause Kabel?* – uyda kabel television kanallari bormi? Der Kaffee – qahva, arabcha “qahva” so’zidan olingan, dastlab, “rezavorlardan pishirilgan ichimlik”ni anglatgan bo’lsa, nemis tilida qahva donalari va undan pishirilgan ichimlikni anglatadi. Biroq *kalter Kaffee* – sovuq qahva kabi idioma ham mavjud bo’lib, ushbu ibora so’zlashuvda uzoq vaqt davomida ma’lum, shuning uchun qiziq bo’lmagan ma’lumotni anglatadi. Kamel – tuya, arabcha “ğamal” so’zidan o’zlashgan bo’lib, ko’chma ma’noda esa ahmoq, tentak degan ma’noni bildiradi.

Arab tilidan o’zlashgan so’zlar soni boshqa tillarga nisbatan unchalik katta emas, ammo arabizmlarning nemis tiliga o’zlashish tarixi o’ziga xosdir. Arabcha o’zlashmalarning asosiy qismi XIX asrgacha nemis tiliga o’zlashgan, ba’zilar nemis tili ichki qonuniyatlariga, jumladan, semantik, grammatik va fonetik jihatdan to’liq moslashib, sof nemis tili so’zlari sifatida qabul qilinadi. XIX asrdan keyin o’zlashganlari, asosan, ilmiy uslubga oid atamalar bo’lib, morfologik xususiyatlariga ko’ra, to’liq moslashmagan va tilda oson seziladi. Nemis tilining leksik-semantik tizimiga arabizmlarning ta’siri ham o’ziga xos. Nemis tilidagi arab so’zlarining ko’pchiligi maxsus leksikaga mansub bo’lsa-da, hozirgi nemis tilidagi so’zlashuv tilida tez-tez qo’llaniladigan semantik o’zgarishlar ham ularning ayrimlaridan kelib chiqqan.

Хидиров Хошим Ибодуллавич, Турсунова Дилдора Бахромовна
(Жиззах Политехника институтини Ижтимоий фанлар кафедраси ўқитувчилари)
КАМБАҒАЛЛИК ВА ҚАШШОҚЛИКНИ ТУГАТИШ – КОРРУПЦИЯНИНГ ОЛДИНИ
ОЛИШНИНГ ОБЪЕКТИВ ОМИЛИ СИФАТИДА

Аннотация. Мақолада жамиятнинг долзарб масаласи ҳисобланган қашшоқлик ва камбағалликни тугатиш, унинг салбий омиллари, келиб чиқиш сабаблари, таърифлари ва тушунчаларда акс этиши, бу иллатни бартараф этиш борасида жаҳон амалиётида кўрилаётган чора-тадбирлар ҳақида сўз юритилган.

Аннотация. В статье рассматривается проблема ликвидации бедности, являющейся актуальной для общества, ее негативных факторов, причин, определений и концепций, а также меры, принимаемые в мировой практике для устранения этого бедствия.

Annotation. The article deals with the elimination of poverty, which is a pressing issue of society, its negative factors, causes, definitions and concepts, and the measures taken in world practice to eliminate this scourge.

Калим сўзлар: дунё, халқаро, қашшоқлик, камбағаллик, салбий иллат, даромад, ресурс, адолат, соғлиқни сақлаш, таълим, камбағал, фақирона, ишсизлик, иш ҳақининг пастлиги, меҳнат унумдорлигининг пастлиги, касалланишининг юқори даражаси, демографик, таълим малакаси, мажбурий миграция ва ҳ.к.

Ключевые слова: мир, международный, бедность, бедность, отрицательные пороки, доход, ресурс, справедливость, здоровье, образование, бедные, обездоленные, безработица, низкая заработная плата, низкая производительность, высокая заболеваемость, демография, образовательные навыки, вынужденная миграция и т.д.

MUNDARIJA

FIZIKA-MATEMATIKA

Игамкулова Зилола Муродовна. Автоном куёш станцияси учун панеллар самарадорлигини ҳисоблаш.....	3
Мадаминов Бекзод Аллаёрович. Изометрии обобщенных <i>log</i> -алгебр.....	6

FALSAFA

Омонов Баҳодир. Экологик глобаллашувнинг ўзбекистондаги экологик муносабатларга таъсири.....	11
Мамарасулов Улугбек. Sogʻlom turmush tarzi va sport estetikasini rivojlantirishning falsafiy asoslari....	16
Искандаров Нурбек Шерифбоевич. Саломатлик феноменининг илмий асослари ва уларнинг фалсафий таҳлили.....	20
Саидназаров Улугбек Ахмеджанович. Жисмоний маданиятнинг ижтимоий-фалсафий жиҳатлари.....	23

ETNOGRAFIYA

Абдуқодиоров Сарвар Бегимқулович. Жиззах воҳаси аҳолисининг гиламдўзлик билан боғлиқ халқ қарашлари ва урф-одатлари.....	26
--	----

TILSHUNOSLIK

Sattorova Feruza Elmurodovna. Pragmatika: nazariyadan amaliyotga qadar.....	30
Qodirova Mukaddas Togʻayevna. Murojaat ifodalovchi birliklarda grammatik va pragmatik omillar hamkorligi.....	33
Nortoyeva Nodiraxon Muhammadaliyevna. Frazologik derivatlarning tillardagi oʻziga xos xususiyatlari.....	37

ADABIYOTSHUNOSLIK

Каримова Соҳиба. Замонавий ўзбек адабиётидаги бемор образи табиатида доир.....	40
Йўлдошев Улугбек Равшанбекович. Бадиий таржимада қўлланадиган таржима услублари.....	43
Сапарниязов Рустем. Ўзбек, қорақалпоқ ва инглиз фольклорида ботанимик афсоналар қиёсий талқини.....	47

PEDAGOGIKA

Ishmuradova Gulbaxor Izmuradovna, Kaxharova Tozagul Abdimuminovna. Texnologiya taʼlim praktikumi mashgʻulotlarini oʻqitishni kreativ fikrlash orqali takomillashtirish.....	50
Пахратдинова Рита Отеулиевна. Ёшларни касб-хунарга йўллашда уйғунлашган таълим технологияларидан фойдаланиш.....	53
Марданова Юлдуз Ўктам кизи, Камалова Дилнавоз Ихтиёровна. Олий таълим тизимида талабаларнинг техник билимларини такомиллаштиришда педагогик компетенцияларнинг ўрни.....	58
Qoʻchqorov Bahodir Oʻlmasovich. Oʻquvchilarni tasviriy sanʼat mashgʻulotlari orqali estetik va ekologik tarbiyalash.....	62
Чимпўлатова Севара Алишеровна, Азимова Нигора Собитовна. Хорижий тилларни ўргатишда “эссе” методларининг таълим жараёнидаги аҳамияти.....	65
Ismailov Mahmud Nodirbek oʻgʻli. Oʻzbekistonda jismoniy tarbiya va sportning rivojlanishi.....	67
Saamadi Nooria. Afgʻon maktab oʻquvchilarining ingliz tili oʻrganishda duch keladigan muammolari.....	70
Сиддикова Нигора Рахимовна. Проблемы устной пересказной речи учащихся национальной школы.....	75
Bekniyazova Sevara Nurkhanovna. New Pedagogical Technologies in Teaching Foreign Languages by Using Webinar Technologies in Higher Educational System.....	77
Uzakova Laylo Polvonovna. Credit-Module System is a Process of Organizing Education.....	81
Petrosyan Nelya Valerevna. Didactic Model of Critical Thinking Creation.....	83
Abdullayeva Saida. Peculiarities of Teaching Legal English.....	89
Arslonbekova Rano. Classroom Assessments in Writing Classes.....	92
Akhmadjonov Khasan. English for Specific Purposes: Definition, History and Use.....	95

Ashurova Nigina Alimdjanovna. Competence Approach as a Methodological Basis for Creating a Foreign Language Textbook.....	97
Akmalova Zulfiya Nigmatullaevna. Should Writing Teachers Self-Care Or Work Non-Stop?.....	101
Tashpulatova Nafisa Baxtiyarovna. Formative Assessment: Definition, Purpose, Distinctive Features....	105

ILMIY AXBOROT

Эрданова Зебинисо Абулкасиновна. Инсоннинг касбий фаолиятида тил бирликларининг дериватцион хусусиятлари.....	108
Jumayeva Feruza Uralovna. Juft soʻzlar va polisemiya.....	110
Мамасолиев Икром Убайдуллаевич. Ҳозирги немис тилида илова конструкцияларнинг прагматик функциялари.....	114
Usmonov Aslam Qarshiboyevich, Usmonova Umida Baxtiyarova. Bogʻlovchilarning uslubiy xususiyatlariga doir.....	117
Сулайманова Нилуфар Жаббаровна. Баҳо концептининг бадий матнда кўриниш олиши.....	120
Abdulxayrov Dilshod Pulatovich. Nemis tili soʻz boyligining oshishida sharq tillarining oʻrni.....	126
Хидиров Хошим Ибодуллаевич, Турсунова Дилдора Баҳромовна. Камбағаллик ва қашшоқликни тугатиш – коррупциянинг олдини олишнинг объектив омили сифатида.....	128
Bazarbayev Murotjon Xolmamat oʻgʻli, Quramboyev Akbar Islomboyevich. Madaminov Uktamjon Ataxanovich. Taʼlimda raqamli texnologiyalarni qoʻllash.....	131
Аширов Валижон Илхомович. Навоий вилоятидаги демографик-миграцион ўзгаришлар динамикаси.....	133
Пардаева Мадихабону Хакимовна. Қодирий ҳажвияларида сўзларнинг морфологик жиҳатдан ўзгаришга учраши.....	136
Обиджонова Маъсума Қосимжон кизи. Рэй Бредбери ва Ҳожиакбар Шайхов ҳикояларидаги ижтимоий-фалсафий мавзуларнинг киёсий таҳлили.....	139
Amirova Zohida Oripovna. “Heart-юррак” ҳақидаги тасаввурларнинг лингвистик изланишдаги ўрни.....	143
Nizomova Mohinur Baratboyevna. Ingliz va oʻzbek tillardagi pedagogikaga oid terminlarning taraqqiyot bosqichlari.....	146
Axmedova Xolisa. Statistika usullar yordamida omonimlarni farqlash.....	149
Maxmudova Manzura Adashovna. “Aql” konsepti talqini ingliz va oʻzbek tillarida.....	153
Жўраев Жамолiddин Аминжонович, Бурханов Завкиддин Шерали ўғли. Алишер Навоий асарларида арабча сифатнинг ортимра даражаларининг қўлланиши.....	156
Серикбаева Акмарал Сахратдиновна. Тахтақўпир тумани жой номлари.....	159
Холмуродова Зебинисо Шавкатовна. Француз тили ва адабиётининг рус ёзувчилари асарларида акс этиши.....	163
Roʻziyev Husniddin Bahritdinovich. Korpus bazalarni elektron tarjima vositalaridan farqlari va afzaliklari.....	167
Atajanova Nilufar Fayzullayevna. Gavhar Ibodullayeva sheʼriyatida soʻz moʻjizaviy vosita sifatida.....	171
Рузиев Яраш Бозорович. Временное значение глагольного действия в немецком языке.....	174
Зикруллаева Хусния Бахтиеровна. Лингвопереводческое исследование научно-технических терминов в разнотемных языках.....	177
Юсупова Шохида Ботирбоевна, Жафаров Санъат Комулович, Машарипова Фазилят Ахмедовна. Разработка современных тестовых материалов для организации контрольной работы студентов.....	180
Мирсагатов Дилором Убайдуллаевна. Синонимия английских терминов железнодорожного транспорта.....	184
Azizova Nafisa Orifjon qizi. Using Lexical Transformations in the Process of Literary Translation.....	189

ILMIY HAYOT

Жуманиёзова Мамлакат, Абдуллаев Ўткир. “3D Digital Silk Road” – илмий ҳамкорлигимизнинг янги лойиҳаси.....	193
---	------------

“ILM SARCHASHMALARI”

Urganch davlat universitetining ilmiy-nazariy, metodik jurnali

Muharrir **Ro‘zimboy Yo‘ldoshev**
Texnik muharrir **Sherali Yo‘ldoshev**
Musahhihlar: **Тыпмова Тамара,**
Aybek Kalandarov
Ushbu songa mas’ul **Maqsuda Hajiyeva**

Terishga berildi: 21.01.2022
Bosishga ruxsat etildi: 31.01.2022.
Ofset qog‘ozi. Qog‘oz bichimi 60x84 1/8.
Rizograf bosma usuli. Tayms garniturası.
Adadi 200. Bahosi kelishilgan narxda.
Buyurtma №. 1
Hisob-nashriyot tabag‘i 25
Shartli bosma tabag‘i 23
UrDU matbaa bo‘limida chop etildi.

UrDU matbaa bo‘limi matbaa faoliyatini boshlagani
haqida vakolatli davlat organini xabardor qilish to‘g‘risidagi
Tasdiqnoma (№3802-835f-ad22-c709-fbd1-1129-1986)
asosida faoliyat yuritadi.

Manzil: 220110. Urganch shahri, H.Olimjon ko‘chasi, 14-uy.
Telefon/faks: (0362)-224-66-01;
e-mail: ilmsarchashmalari@umail.uz
ilmsarchashmalari@mail.ru
Veb-sayt: www.ilmsarchashmalari.uz
Telegram: <https://t.me/ilmsarchashmalari>